

Gode råd til en mulig varsler

Som lege har du lært at du skal ha pasientens beste som første hensyn. I dagens helsevesen er det ikke lenger slik. Systemlojalitet er viktigst. Her er noen råd for den som har tenkt å melde fra om feil i systemet.

 Publisert først på nett 4.10. 2012

Som lege ønsker du sikkert å bruke det du har lært til beste for dine pasienter. Du skal være pasientens advokat, våpendrager og beskytter. Dagens helsevesen er imidlertid mer preget av lojalitet til systemet enn til pasientene.

Helsevesenet styres i dag av tidligere leger, tidligere sykepleiere og en del med annen bakgrunn. Mange ledere har avansert til lederstillinger fordi de ikke helt fikset det å arbeide med pasienter eller med forskning (det finnes hederlige unntak). Hensynet til Systemet, lojalitet til Systemet og underkastelse går foran. Hva bør leger gjøre i et slikt system? Her er noen råd.

Ligg lavt

Prøv å identifisere hvem som har den reelle makten i systemet. Du kan risikere å oppdage at den formelle sjefen slett ikke er sjefen. Det kan være en av dine kolleger som har nakketak på den formelle sjefen og således styrer avdelingen gjennom ham. Du må forvente at din sjef ikke kjenner tariffavtaler, ferielov eller arbeidsmiljølov. Ikke kritiser vedkommende. Vent til noen andre gjør det og observer reaksjonen.

Oppdager du noe som likner på systemfeil, må du for all del ikke si det til noen. Ikke varsle, ikke røp noe eller still spørsmål, aller minst til din sjef eller hans allierte. Hvis du oppdager avvik pga. systemsvikt om forhold som vil ansvarliggjøre din formelle sjef, må du for all del hold kjeft. Det er risikoatferd å utfordre en sjef som styres av en uformell leder. Du skal kun melde avvik som er helt ufarlige for din nærmeste sjef, slik som for eksempel løse hjul på gåstolene, blomsterpotter som lekker og manglende tørkepapir ved vasken.

Dersom du skulle komme i skade for å si ifra om noe som kan medføre at din sjef må svare for seg på et høyere nivå, må du være forberedt på det verste. Det beste er å beklage og si at du tok helt feil, og at alt sikkert er i den skjønneste orden.

Å møte trollet i åpent lende

Det kan hende du ikke klarer å snu i tide. Sjefen din har blitt fornærmet, og du har kommet i skade for å avsløre Systemets svakheter. Nå bør du helst ha mye penger, kort tid igjen til pensjonsalder og helst være uten forsørgelsesbyrde. Dine medbrakte normer og verdier skal nå prøves mot helt andre normer og verdier.

Din motpart har ubegrenset med midler

og personell. De blir aldri stilt ansvarlig for ressursbruken, for ressursene kommer fra statskassen. Du tror kanskje at bare du er ærlig og redelig, så går det sikkert an å komme dem i tale og finne en fredelig løsning? Slik er det ikke.

Første tegn på at trollet er i ferd med å våkne, er innkalling til et møte hvor en representant fra personalavdelingen er med. Det er stort sett alltid et dårlig tegn, spesielt hvis det opplyses at du står fritt til å ta med deg en tillitsvalgt eller en annen person.

Nå må du skaffe deg allierte. Legeforeningen har betydelig kunnskap og vil være et naturlig første valg. De vil kunne stille

«Du må aldri melde systemfeil. Det er risikosport»

med advokatbistand på det nivået som er nødvendig. De gir gode råd og er ikke redde for å innkalle tyngre kompetanse utenfra.

Hvis du blir kalt inn til et såkalt drøftingsmøte, står du ved et veiskille. Et drøftingsmøte er ikke en sivilisert greie. Her har redeligheten forlatt arenaen og inn kommer uredeligheten, jukset og forfalskningene. Her kan du gi opp kampen og trekke deg stille og rolig ut bakveien. Mitt råd er: Gjør det. Men hvis du likevel er en av dem som fortsatt tror på det beste i menneskene og virkelig mener at legens oppgave er å tjene pasientene, yte gode helsetjenester, utvikle kunnskap til glede for de neste generasjoner, forbedre eksisterende spesialisthelsetjenester og *dessuten* har en feit bankkonto, ingen gjeld og ingen småunger, da – og bare da – kan du tillate deg neste trinn: å møte trollet i åpent lende.

Vær forberedt på skitten kamp

Din motpart er meget godt forberedt. Med stor sannsynlighet har de stengt deg ute fra all datatilgang på sykehuset. Det kan tenkes at de nekter deg adgang til din arbeidsplass og dine kolleger. De vil selv operere fritt, mens de samtidig isolerer deg mest mulig.

Nå kommer det som kanskje vil forbause deg mest: Det som i utgangspunktet var konfliktens kjerne, dvs. din manglende

evne til å overse systemfeil, blir plutselig ikke interessant. Det vil nå bli fokus på deg som person. Alt du har sagt og skrevet blir vridd og vrent. Uttalelser blir klippet ut av sin sammenheng. Har du skrevet en avviksmelding, blir ditt forslag til systemforbedringer fremstilt som om du prøver å velte skylden for feilen over på andre. Det er derfor du ikke skal skrive avviksmeldinger.

Din fortid vil bli gransket på en måte du ikke trodde var mulig. De kontakter tidligere kjæresten, forsmådde beilere og tidligere arbeidsgivere. Bli ikke forbauset om de trekker frem trafikkbøter, inkassokrav og gamle skifteoppgjør. Intet er hellig – alt som kan brukes mot deg blir brukt. Hensikten er å fremstille deg som en mindreverdige person. Prøver du å forsvare deg, kaller de det «manglende evne til å innse egne feil».

Dette er kapitlet for skittkasting og forbedelse til en ny strategi: Motpartens advokat ønsker nå å gjøre forholdet mellom deg og arbeidsgiver så surt og vanskelig at det kan bli *umulig* for deg å fortsette i jobben. De kommer til å holde dette sporet hele veien frem til endelig avgjørelse foreligger – i håp om at du bryter sammen på veien. I dette stadiet kommer også truslene. «Vi har våre metoder», «vi har ubegrenset med ressurser» og «dette er en viktig prinsipp sak, så vi gir oss aldri».

Tro meg: De bruker metodene og ressursene. Nå går all kommunikasjon gjennom advokat. Årsaken er svært enkel: Advokater lever av konflikter. Det advokater ikke finner, skaper de. Ved å ta kontroll over kommunikasjonen kan de styre saken dit de vil og kan fakturere flere timer. Der du har én advokat, stiller motparten med fem advokater.

Noen praktiske råd

Her er noen praktiske råd i en slik situasjon.

Kopier absolutt all e-post hjem til din private e-postadresse. Ta vare på kopier av vaktlister. Les og ta kopi av prosedyrebøkene. Skaff deg en telefon med opptaksmulighet. Det er fullt lovlig å ta hemmelige opptak dersom samtalen angår deg og ditt arbeidsforhold.

Gå aldri i møter med arbeidsgiver alene. Aksepter *aldri* å være undertallig i møtene, hvis du ikke har hele møtet på lydfil. Vær mentalt forberedt på at referatene, som alltid skrives av arbeidsgiver, inneholder taktiske og faktiske feil. Sørg derfor for lydfil og likt

antall deltakere på hver side av bordet. Protester skriftlig dersom det plutselig kommer et referat fra et møte du ikke husker. Din motpart går ikke av veien for å produsere skriftlige tilbakedaterte «bevis» fra møter og samtaler du faktisk aldri har deltatt i.

Vær mentalt forberedt på at dommerne i en arbeidsrettssak ikke tror at en advokat kan finne på å produsere falske bevis. Det kan de, og det gjør enkelte av dem. Krev skriftlig dokumentasjon på enhver påstand du blir møtt med. Ikke gi deg før den skriftlige dokumentasjonen er på bordet. Advokaten din sier riktignok at «dommeren kan ikke ta hensyn til udokumenterte påstander». Men det gjør de. Vær mentalt forberedt på at absolutt alt du sier og skriver, blir vridd og vrent på en måte som du aldri hadde forestilt deg. Og husk: Det nytter ikke å prøve å forklare din motpart at de har misforstått noe.

Du må også være forsiktig med å avsløre konkrete dokumentfalsk og løgner din arbeidsgiver har bidratt til. Da vil motpartens advokater hevde at tillitsforholdet mellom deg og din sjef, er ødelagt til evig tid slik at arbeidsforholdet må opphøre – uavhengig av hvem som har hovedansvaret for tillitstapet.

Hvordan kan slikt skje? Din motpart styres av sin motvilje mot å bli ansvarliggjort. Deres advokater hjelper dem med beskyttelsestiltak som går ut på å bli kvitt deg. De gir konkrete råd og anvisninger om hvordan dette skal gjøres. Advokatene er kun interessert i oppdragsgivers bestilling og håper at jobben kan generere nye oppdrag. Advokatene får betalt for dette og har ingen egeninteresse i at konfliktnivået reduseres. Tvert imot – jo mer krangel, desto mer penger i kassen.

Betal dine livsforsikringer i tide. Det er ikke dumt å høyne dem heller.

Forebyggende tiltak

Det er lettere å forebygge enn å reparere. Her kommer noen forebyggende tiltak mot problemer i din jobb.

Du må aldri melde systemfeil. Det er risikosport. Vent til sentrale myndigheter innfører anonymiserte meldeskjemaer. Først da kan du bidra med systemforberedende forslag.

Bruk aldri e-post på jobb til meningsutveksling. Videresend alle innkomne og

«Din motpart styres av sin motvilje mot å bli ansvarliggjort»

utgående e-poster til et sikkert område utenfor jobben – du vet aldri hva du får bruk for senere.

Ta kopi av alle journalnotater du gjør. Print dem ut, klipp bort pasient-ID, men behold dato og dokument-ID (et mangesifret tall som knyttes spesifikt til hvert dokument). Du må være forberedt på omfattende bevisjuks, alt fra direkte forfalskning til påstander om at du ikke har skrevet notater, dersom det virkelig braker løs. Sjekk dokumentloggen på dine notater jevnlig. Du kan gå inn på dokumentene i inntil tre måneder etter at du skrev dem. Da vil du raskt se om det er noe som foregår. Husk at administrativt personale uten behandlingsansvar har ikke rett til å sjekke dine notater overhodet. Ta bilde av dokumentloggen på skjermen, da kan du dokumentere hvem som har snoket når. Bilder tar du enkelt med mobilkamera.

Vær forberedt på at sykehusets ledelse ved administrativt personale ransaker ditt kontor uanmeldt, uten å gi beskjed til deg – verken før eller etterpå. Hvorvidt dette er ulovlig eller ikke, er uinteressant. De gjør det likevel. Fryktnivået hos sykehusledelsen avspeiles i ransakerens formelle stilling. Er det sekretæren som tar en inspeksjon, kan du senke skuldrene. Hvis administrerende direktør finner det nødvendig å gjøre en uanmeldt razzia på ditt kontor, er du i fare.

Du kan velge

Vart du skræmt no? Ja, det har du all grunn til. Det er skremmende å jobbe i helsevesenet nå. Der er det nye normer, nye spilleregler og nye profesjoner. Pasienten er ikke lenger i sentrum – det er *Systemet* som er i sentrum. Lojaliteten til systemet er overordnet. Systemet skal beskyttes og Systemets renommé skal pleies. Avsløringer av Systemets mangler og problemer blir ansett som illojalt.

Du kan glemme de gamle etiske reglene. Nå er det nye regler som gjelder. Systemet skal gå foran alt. Så du må velge. Vil du være en del av et slikt system?

Anonym

Forfatteren ønsker å være anonym, men vedkommendes identitet er kjent for redaksjonen.

Mottatt 30.4. 2012, første revisjon innsendt 1.6. 2012, godkjent 20.9. 2012. Medisinsk redaktør Petter Gjersvik.